

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**



ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами X Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 29 квітня 2020 року)

УДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808
Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 4 від 15.06.2020 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Олексенко Олена Андріївна – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Сергієнко Катерина – голова студентського наукового товариства українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія ХХІ століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 29 квітня 2020 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред) та ін.]. – Харків, 2020. – 116 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020
 ©Автори публікацій, 2020

емоційну діяльність школярів і які є актуальними для компетентісно орієнтованого навчання української мови в старшій школі. У перспективі ми зосередимо свій дослідницький інтерес на теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування україномовної особистості учнів у процесі засвоєння знань та їх реалізації.

Література

1. **Навчання** української мови в старшій школі на академічному рівні: посіб. для вчителя / [авт. кол.: Шелехова Г.Т., Голуб Н.Б., Бондаренко Н.В., Новосьолова В.І., Федорчук Т.М., Косянчук С.В.]. К.: Педагогічна думка, 2012. 208 с. 2. **Скуратівський Л.** До питання про значення поняття «мовленнєвий розвиток» та інші близькі за змістом поняття // Українська мова і література в школі. 2005. №3. С. 2-4.

Корольова Олена Вікторівна

Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Наук. кер.: доктор філол. н., проф. О.О. Маленко

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВИВЧЕННІ КУРСУ «ДІЛОВА УКРАЇНСЬКА МОВА»

Вивчення чужоземної мови безпосередньо пов'язане із метою навчання, що формує практичну спрямованість й усвідомлення необхідності цього процесу в суб'єкта навчання. Якщо мета оволодіння українською мовою — уміння вести ділове спілкування, тоді процес вивчення мови передбачає специфічні особливості: перевага надається вивченню тих мовних засобів, що забезпечують функціонування усної та писемної сфер ділової комунікації, як правило, в українськомовному середовищі. Опорним лексичним матеріалом такого курсу є ділова лексика сучасної української літературної мови.

Навчання української мови як чужоземної в умовах активізації ділових відносин надзвичайно актуальне, що й зумовлює потребу здійснити науковий аналіз такого лексичного шару, як ділова лексика.

Ділова лексика — це слова й усталені звороти, що належать до офіційно-ділового стилю й виконують функції офіційного спілкування, уживаються в законах, наказах, договорах, статутах та інших документах, в усній та писемній діловій практиці. Ділова лексика входить до складу стандартних висловів, офіційних формул, вироблених для певних сфер ділового спілкування. Її виокремлення пов'язане зі стилістичною диференціацією лексики сучасної української літературної мови.

Спроба поділу української ділової лексики на групи певною мірою торкається сфери її функціонування. Розрізняють власне ділову лексику, що функціонує у сфері міжнародно-державних відносин і діяльності державних установ, а також лексику, що активно використовують у повсякденному

діловому житті людини. Ділова лексика, або «офіційно-ділова лексика», належить до сфери обмеженого використання. Зазвичай її розглядають як лексику адміністративно-канцелярську, офіційно-ділову, або так звану номенклатурну.

Розглянемо докладніше семантичне навантаження кожного прикметника, що входить у структуру лексичних моделей ділового спілкування: «адміністративний» — той, що стосується адміністрації; «адміністрація» — керівний орган установи, організації, підприємства; «канцелярський» — прикметник, утворений від слова «канцелярія»; «канцелярія» — відділ установи, який займається діловодством; «офіційний» — такий, що запроваджується, регулюється урядом, урядовою установою або службовою особою; «діловий» — прикметник, утворений від слова «діло»; «діло» — робота, заняття людини, пов'язане з розумовим і фізичним напруженням; «номенклатурний» — прикметник, утворений від слова «номенклатура»; «номенклатура» — сукупність прийнятих для офіційно-ділового вжитку назв, що застосовуються в певній галузі знання.

Отже перше, що об'єднує цю лексику — офіційно-ділова сфера використання, друге — комунікативна ситуація, а саме: офіційне спілкування на основі спільної справи, до якої залучені офіційні особи; третє — наявність ділових паперів і документів, де задіяний стандартний характер слововживання. Ділова лексика властива насамперед офіційно-діловому стилю, де вона обслуговує потреби письмового (рідше усного) спілкування в державному, суспільному, політичному, господарському житті, у ділових стосунках між інституціями й установами, у громадській, виробничій та інших діяльності окремих членів суспільства.

Проблеми вивчення студентами-іноземцями ділової мови в Україні останнім часом стала надзвичайно актуальною. Адже збагачення словника чужоземця українською лексикою забезпечує успішне оволодіння специфічними мовними ресурсами для оформлення документації; комунікативну реалізацію в різних сферах ділового життя, сприяє інтенсифікації ділових контактів серед вузького кола фахівців, зокрема економічної, банківської, правничої систем.

Опрацьовуючи заняття з української мови як іноземної лексичний матеріал офіційного стилю, ми маємо адаптувати його до конкретної комунікативної ситуації (ділове спілкування, вирішення проблем професійно-виробничого характеру), намагатися знайти опорну, ключову лексему, що об'єднає навколо себе чимало тематичних підгруп (наприклад, такі лексеми-домінанти, як: *документ, особа, організація, бізнес, підприємство*). Особливо важливим є формування в іноземців практичних умінь застосовувати ділову лексику у відповідних контекстах та ситуаціях для вирішення поставлених комунікативних завдань.

Література

1. **Літературнознавчий** словник-довідник/за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремко. К., 1997. 2. **Пономарів О.Д.** Стилїстика сучасної

української мови: Підручник. К., 1992. 3. **Словник** української мови : В 11 т. Т. 1. К., 1971. 4. **Українська** мова. Енциклопедія/за ред. В.М. Русанівського, О.О. Тараненка. К., 2000.

УДК 811.161.2'276.6

Лісовська Юлія Анатоліївна
Львів, НУ «Львівська політехніка»
Наук. кер.: к. філол. н., доц. О.С. Таран

ФЕМІНІТИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: СОЦІОЛІНГВІСТИЧНЕ ОПИТУВАННЯ

У сучасній українській мові фемінітиви стали викликом для суспільства. У «Словнику гендерних термінів» знаходимо таке визначення: «Фемінітиви — це слова жіночого роду, альтернативні або парні аналогічним поняттям чоловічого роду, що належать до всіх людей незалежно від їхньої статі: *льотчик — льотчиця, письменник — письменниця, професор — професорка, директорка — директриса* тощо. Фемінітиви часто використовують для боротьби з гендерною сліпотою та для посилення гендерної чутливості. На думку деяких феміністів, сучасні мовні норми сприяють дискримінації жінок і завищенню значущості чоловіків, у той час як завдання фемінітивів — відновити гендерно-лінгвістичну рівність» [4: 225].

Як зазначає А. Архангельська, «фемінітиви належать до однієї з найбільш активних і динамічних категорій гендерної лінгвістики, що розвивається під впливом позамовних та власне мовних чинників. Словотвірна фемінізація розвивається в площині конкурування нормативного засобу мовної ідентифікації жінки та новоствореного або повернутого в мовлення з пасиву» [1: 297-300]. Про впевнене входження фемінітивів у мовний побут свідчить і пункт щодо способів їх творення в новій редакції Правопису української мови. Так, фемінітиви можуть бути утворені за допомогою суфіксів *-к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-* від іменників чоловічого роду на означення осіб жіночої статі, наприклад: *авторка, дизайнерка, директорка, редакторка, співачка, студентка, фігуристка, верстальниця, набірниця, порадниця, учениця, кравчиня, плавчиня, продавчиня, майстриня, філологиня, бойкуня, лемкуня, дияконеса, патронеса, поетеса* [3: 27].

У 2014 році професорка А. Архангельська разом із колегами провела анкетування серед студентів вищих навчальних закладів західного, центрального і східного регіонів України (вік респондентів від 18 до 25 років), а також держслужбовців — разом 676 чоловік. Результати експерименту описані в статті «Фемінні інновації в новітньому українському назовництві»: «Загалом із 676 опитаних 95 жінок (18%) та 17 чоловіків (12%) вважають, що жінка повинна мати спеціальне фемінізоване найменування, 409 жінок (76%) та 111 чоловіків (80,5%) — що в ньому немає необхідності, «не визначилися» — 34 (6%) і 10 (7,5%) респондентів відповідно. (...)»